

The hal must go on

A XVIII. Vajdasági Magyar Drámaíró Versenyről

Januárban szervezték meg tizennyolcadik alkalommal a Vajdasági Magyar Drámaíró Versenyt az Újvidéki Színházban. A rendezvényt a három író–három rendező–három ősbemutató mottóval hirdeti meg a színház. Az első hármas tagjai ezúttal Fehér Miklós, Kocsis Árpád és Szalai Bence, a másodiké pedig Deli Szófia, Tara Manić és Ricz Ármin. Mindannyian a színházi vagy az irodalmi pályájuk elején álló fiatal alkotók. A harmadik hármas meghatározása valamivel összetettebb feladat, mivel a három, huszonnégy óra alatt megszülető előadásnak részesei a színészek, a bírálóbizottság tagjai és a nézők is. Az ítések is hárman vannak: Hernyák György, Oláh Tamás és Varga Tamás. Ők mondják ki a sorrendet szerzők és rendezők között, valamint ők emelnek ki színészi teljesítményeket is. A véleményük azonban sok esetben eltér a közönségtől, mert az is számít, hogy a nézőknek melyik darab nyerte el a tetszését, divatos kifejezéssel élve, melyik „jött be” nekik a legjobban. A véleménykülönbség gyakran nemcsak a laikus kontra szakember helyzetből adódik, hanem abból is, hogy a zsűritagoknak megvan az az előnyük, hogy elolvassák a szöveget, mielőtt az a rendezők és színészek keze és lelke munkája nyomán színpadra kerül.

A szerzőknek ezúttal a *Nincs sor a halasbódénál* címre kellett néhány óra alatt drámát írniuk, azaz karaktereket formálni, néhány jellemvonást, motivációt kanyarintani, köztük viszonyrendszereket felvázolni, mindezt úgy, hogy meg tudjon állni a színpadon, kommunikálni tudjon a közönséggel... Ebben már a rendezőknek és a színészeknek is részt kell vállalniuk. A verseny menetének részletezésére nem vesztegetném az időt. A cím a *Magyar Szónak* a drámaíró napján megjelent számából kerül ki reggel, sorsolás útján, a kész szövegek

pedig ugyanezzel a módszerrel találunk maguknak rendezőt és előadói csapatot ugyanaznap este. A végeredmény a nézők elé másnap este kerül. Mivel már jóval túl vagyunk a bemutatókon, a színészek már rég el is felejtették a fél nap alatt megtanult szöveget, ismeretes a zsűri döntése, így az általuk felállított sorrend mentén tárgyaljuk azt, hogy ki milyen módon sütötte ki a maga halacszkáját.

Kocsis Árpádot újságíróként ismerhetjük; egyedi stílusban, sajátos humorral és sokszor kíméletlen éllel megírt cikkeit napilapunk hasábjain és internetes felületeken is olvashattuk, olvashatjuk, aztán ugyanez a hang könyv formájában öltött testet. 2017-ben jelent meg *Oktopusz* című kisregénye. Ennek a hangulatát ebben a rögtönzött drámában is megőrizte, a hal metaforája köré építve. Letisztult mondatok, rövid párbeszéddek jellemzik, és olyan monológok, amelyek szintén rövid mondatokból épülnek fel, de mégis valami többet mondanak. Mindehhez színpadi tétovázások és üresjáratok, egy helyben topogás és a fentebb említett nagyon finom, keserű humor párosul. Samuel Beckett hatását le sem tagadhatná. Ahogy Oláh Tamás, az egyik zsűritag fogalmazott: „Ennyire érdekes beckett-i világot utoljára Beckett-nél láttunk.” A szerző, korábbi munkáihoz hasonlóan – habár a drámaírásban ez volt az első próbálkozása – ebben az esetben is a minimalista kifejezés-, illetve előadásmódra törekedett, amelyben a hal az értelmetlenül eltemetett múlt és a színház életre keltő erejének posztapokaliptikus szimbólumává vált. Kocsis Árpád munkáját első díjjal jutalmazták, a rendezőét, Tara Manicét a harmadik helyre sorolták. Nem is volt könnyű helyzetben a rendező, ezt az abszurd játékot valóban nagyon nehéz színre vinni. Tara Manic a mezőny legfiatalabb, de rendkívüli tehetséggel megáldott tagja. 2018-ban szerzett rendezői diplomát a Belgrádi Művészeti Akadémián, és ugyanott tanársegédként dolgozik. Első professzionális színházi előadását, a *Till Eulenspiegel* címűt éppen a drámaíró verseny idején készítette az Újvidéki Színházban. A Kocsis Árpád által megálmodott posztapokaliptikus halasbódé-történetének színre vitelekor igen erős vizualitással játszott, puritán fehérségbe öltöztette a csapatát, a totális elidegenedést pedig a kamerák és a mikrofonok segítségével próbálta megjeleníteni. A maga nemében és műfajában jó munkát végzett, de maga a szöveg erőse sikerült, így ahhoz a színpadon nem tudott túl sokat hozzátenni. Tudott viszont Huszta Dániel. Hiszen a drámai szöveg és a rendezés értékelése mellett nem hagyhatjuk figyelmen kívül a színészi alakításokat sem. A legtöbb színész és színinövendék

több-kevesebb tapasztalattal rendelkezik a drámaíró verseny terén, viszont még a legtapasztaltabb művészek számára sem egyszerű ez a huszonnégy órás munka. Ennyi idő alatt kell szöveget tanulni és karaktereket formálni. Antigonévá, Utcaseprővé, Einsteinné, koldussá vagy bolonddá válniuk. Huszta Dániel az első előadásban a háztetőn ugrásra készülődő bolond szerepét olyan hitelesen hozta, annyira megtalálta, feltalálta magát ebben a világok közötti térben, hogy a zsűri az alakítását kiemelkedőnek ítélte.

A második előadás, a második halasbódé Szalai Bence tollából és Deli Szófia rendezői munkájából épült fel. A szerző az Újvidéki Színház társulatának a tagja, mostanában a *Tom Sawyer kalandjai* című musical címszerepében láthatjuk, és néhány hónapja mutatta be vizsgaelőadását, *A színész anatómiája* című monodramát, amelynek szövegét szintén ő maga írta. Erre utal is a *Nincs sor a halasbódénál* című írásában, amely egy Antigoné-újraértelmezés, vajdasági és nem csak vajdasági aktuálpolitikai utalásokat is felvonultató bohózat. Az *Antigoné* középiskolai házi olvasmány, viszont remek magyartanár kell ahhoz, hogy ezt a fantasztikus drámát meg tudja értetni, szerettetni a diákjaival, akik már csak életkori sajátosságaik okán sem kimondottan érdeklődnek a drámák, főleg nem az antik görög drámák iránt. Szalai Bence ennek a kiváló magyartanárnak a szerepét is betöltötte a színházban, nem csak középiskolások számára. A konfliktus és az örök érvényű igazságok, amelyeket a klasszikus művek hordoznak, adott volt. Ezeket húzzák elő, porolják le a színházak akkor, ha a hatalomról, a kapzsiságról vagy a törvénykezés abszurditásairól akarnak beszélni. Nem is nyúlt ezzel mellé a fiatal alkotó, az pedig, hogy a mai, akár vajdasági valóságra ültette át, kiváló ötlet volt a részéről. Az erősen aktuálpolitikáló szöveget rengeteg humorral fűszerezte. Az írás során nyilvánvalóan felhasználta azt a tudást és tapasztalatot, amelyet a színpadon szerzett. Nagyszerűen játszható, könnyen megformálható alakokat hozott létre, tudta, hogy mi jó a színésznek, és azt is, hogy mi jó a nézőnek, hiszen ez az előadás lett a közönségkedvenc. Szalai Bence drámáját Deli Szófia állította színpadra, aki Marosvásárhelyről érkezett Újvidékre. Osztályvezető tanára, Sebestyén Aba néhány évvel ezelőtt maga is részt vett a drámaírón, és tanácsokkal tudta ellátni az ifjú rendezőt, aki a szövegben határozott rendezői utasításokat talált, így valójában nem volt más dolga, mint ezek alapján, saját fantáziáját is szabadjára engedve, színpadra vezényelni a show-t, amely kicsit klasszikus, kicsit

modern, némileg tanulságos, részben táncos-komikus és rendkívül szórakoztató. Az *Antigoné*ban szereplő alakok mellé a szöveg behozta Szophoklész, Einstein, egy bicikliző jegesmedvét, minden oda és oda nem illő figurát, amelyeket a rendező is remekül tudott kezelni, de igazán a színészek lehettek hálásak kollégájuknak, valósággal lubickoltak a szerepükben. Olyannyira, hogy közülük ketten, a tévét bámuló, popcornt zabáló Iszméné, azaz Horváth Blanka és a polgármester nyolcadik csakráját kezelésbe vevő Teiresziász, Pongó Gábor elismerésben is részesült.

A harmadikként látott előadás szerzője Fehér Miklós, akit a 2016-ban megjelent *Fekete normalitás* című kötetéről ismerhetünk, rendezője pedig Ricz Ármin fiatal színművész. Neki nem ez volt az első próbálkozása, a Tanyaszínház tavalyi előadását Berta Csongorral közösen rendezték. A nézőket ebben az esetben a színpadra invitálták és helyetl kínálták, székek helyett azonban sörösládák szolgáltak ülőhelyül. Gyakorlott színházba járó ebből már tud következtetni. Arra mindenképpen, hogy intim hangulatú darab várható, amely magába szippantja a nézőt. Ez a megoldás természetesen a rendező érdeme. Így vonta be a közönséget abba a rendkívül erős szociodramába, abba a mély vajdasági realitásba, amelyet a szerző papírra vetett. Egynek érezhette magát a néző a halasbódé előtt iszogató, reményvesztett, perifériára sodródott figurák közül. Ez a szöveg az aktuális mindennapjainkat mutatja be, olyan szereplőket sorakoztat föl, akikkel bármelyik falu piacterén, kocsmájában, sarki kisboltja előtt találkozhatunk. Szerepel benne az önsorsrontó, alkoholista, a vállalkozását a végsőkig fenntartani akaró kocsmáros, a csavargók vagy éppen a mások sorsát is szíven viselő anyafigura. Ez utóbbit Banka Lívია alakította, kiemelkedően. Megvolt az esélye annak, hogy az előadás elcsépelet közhelyek sorozatává váljon, de nem így történt. Nem melodramát láttunk, sokkal inkább egy groteszk játékot, amelyben a hétköznapi szürkesége humorral, komikummal vegyült. Egyszerűen szólva, nevezhetünk a saját nyomorunkon a teljes leépülés felé vezető úton. Nevezhetünk egészen az utolsó jelenetig, addig a döbbenetes pillanatig, amikor az előadás végén hiába tapsol a néző, a színészek nem jönnek vissza. Elmentek, és ha így döntöttek, akkor már nincs visszaút. Talán ez volt az egyik olyan bravúros rendezői megoldás, amely Ricz Ármint az est legjobbjává avatta.

A Vajdasági Magyar Drámaíró Versenyéről a néző vihetett haza a legtöbbet. Három egymástól különböző, egymással nem is összehasonlítható, a maga nemében remek előadás élményét.

